

2018-10-22

Arbetsmarknadsdepartementet
Justitiedepartementet

Remissyttrande, Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande (SOU 2018:22), betänkande av Mottagandeutredningen och promemorian Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande

Sammanfattning

Ljusnarsbergs kommun anser mottagandet av asylsökande och nyanlända invandrare kräver en omorganisering då det rådande systemet ej är ett effektivt nyttjande av offentliga medel. Vidare delar Ljusnarsbergs kommun Mottagandeutredningen konstaterande ”Nuvarande ersättningssystem därmed är såväl tids- som resurskrävande och administrativt tungrott för staten och kommunsektorn (sidan 195). Det nya systemets målsättning att uppnå en jämnare mottagande över landet är lovvärt.

Ljusnarsbergs kommun stödjer införande av ankomstcenter och avresecenter samt social prövning för eget boende för asylsökande.

Ljusnarsbergs kommun motsätter sig Mottagningsutredningens förslag att ansvar och kostnader skall överföras från staten till kommunsektorn, därav förordar Ljusnarsbergs kommun Mottagandeutredningens alternativa upplägg av mottagandet av asylsökande där staten behåller ansvaret för boende och insatser för asylsökande under hela asyltiden.

Ljusnarsbergs kommun kan inte se utan att flera av de finansieringsförslag som Mottagandeutredningen anger i utredningen strider mot Kommunallagen som i kap 2 § 1 fastslår att ”Kommuner och landsting får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar” och i kap 2 § 2 ”Kommuner och landsting får inte ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan ska ha hand om.” Mottagande av asylsökande är en statlig angelägenhet och därmed är det inte rimligt att enskilda kommuner skall finansiera detta genom att ej erhålla täckning från staten av de kostnader som uppstår på grund av mottagandet. Staten bör ses som en kund vilken köper tjänster av kommunerna och därmed skall bekosta dessa tjänster fullt ut. Staten kan aldrig få krypa ur ansvaret att ge kommunerna full kostnadstäckning för de insatser de bistår staten med.

Inledning

Ljusnarsbergs kommun anser det viktigt att staten och kommunerna tar ett samlat ansvar för mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare. Dock det faktum att små kommuner, företrädesvis på landsbygden, tagit ett större relativt ansvar för mottagandet har skapat en polarisering mellan stad och land i Sverige.

I Ljusnarsbergs kommun har klimatet förändrats och detta är en följd av att kommunen inte upplever sig ha kontroll eller inflytande över väsentliga beslut som staten har tagit i samband med flyktmottagandet. Kommunen har mottagit ett stort antal asylsökande och nyanlända invandrare vilka då efter en etableringstid inte valt att stanna kvar i kommunen. Då infrastrukturella investeringar prioriteras till storstäderna är det inte särskilt attraktivt att etablera företag i kommunen och de svaga arbetsmarknadsförhållandena i kommunen får människor att flytta från kommunen. För att kunna erbjuda invånarna i Ljusnarsbergs kommun fortsatt kvalitativ service måste det finnas rimliga förutsättningar för politiker och tjänstemän att infria detta.

Det finns flera väsentliga förslag i Mottagandeutredningen betänkande som är en bra bit mot bättre förutsättningar för kommunerna. Ljusnarsbergs kommun önskar få hjälpa till med mottagande av nya invånare till Sverige, dessa är viktiga även för Ljusnarsbergs kommun. Det måste dock relateras till kommunens förutsättningar då små kommuner har små förutsättningar. Därför är kommunen tillfreds med att staten efter lång tid också har insett detta. Ett fortsatt samarbete mellan staten och kommunerna kring det fortsatta mottagandet är klokt och en förändring av mottagandet av asylsökande och nyanländ invandrare är nödvändigt då det rådande systemet ej kan betraktas som ett effektivt nyttjande av offentliga medel.

Ett samlat ansvar mellan staten och kommunerna för mottagandet av asylsökande och nyanlända invandrare innebär som förutsättning att det i små kommuner finns lokaliserat statliga myndigheter som Polisen, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen för att bistå kommunen med hjälp till etableringen av asylsökande och nyanlända invandrare. Det gäller dessutom att regioner/landsting kan upprätthålla verksamheter inom sjukvård i små kommuner. För att små kommuner skall kunna ta emot asylsökande och nyanlända invandrare krävs att det går att rekrytera personal till de små kommunernas vårdcentraler.

3 Mottagandet 2014-2017

4 Ett samhällsuppdrag i behov av förändring

Ljusnarsbergs kommun anser Mottagandeutredningens historiebereskrivning är schematisk och kräver en djupare beskrivning ur ett kommunalt perspektiv, därav följande bild.

Ljusnarsbergs kommun har tagit ett oproportionerligt stort ansvar för svenskt flyktmottagande under angiven tidsperiod. Följden av en långvarig utflyttning från kommunen, i huvudsak på grund av företagsavveckling, blev många lägenheter vakanta och bostadspriserna låga. Därför placerade Migrationsverket många asylsökande och nyanlända invandrare i Ljusnarsbergs kommun. Effekten för kommunen av ett statligt upphandlingsförfarande blev att en entreprenör som valde att etablera sig i kommunen fick ta

emot ett icke oansenligt antal asylsökande åren 2015-2016. Under en period var cirka 1 200 asylsökande bosatta i Migrationsverkets mottagningssystem i kommunen som har cirka 4 900 invånare. Under en period omvandlades entreprenörens verksamhet till ankomstboende och omsättningen av asylsökande ökade kraftigt.

Entreprenörens etablering i kommunen innebar ett ökat ansvar för och kraftigt ökad påfrestning på den kommunala servicen, vilket tillsammans med oklarheter, utebliven information och uteblivna beslut Migrationsverket medförde en oerhörd pressad arbetssituation för kommunens personal. I början av 2016 sade tio socialsekreterare upp sig i stort sett samtidigt och ett akut behov av att på kort tid rekrytera lärare uppstod på grund av ett kraftigt ökat antal elever, vilket därtill försvårades av att de nya eleverna hade ett flertal modersmål. Påfrestningen på kommunens överförmyndarverksamhet blev därtill så stor att önskvärd kvalitet på verksamheten inte kunde upprätthållas. Vidare innebar situationen att kommunens tjänstemannaledning, administration och politiska organisation fick ägna mycket tid och kraft rörande mottagandet. Detta arbete underlättades inte av att motstridiga besked, inga besked alls och besked som ändrades snabbt och inte delgavs kommunen från Migrationsverket. Inte minst uppstod en frustration i kommunen när Migrationsverket var mycket svår att få kontakt med och när detta lyckades kunde inte ges klara besked om vad som gällde.

4.1.1 Mottagandet varierar kraftigt mellan kommuner

Ljusnarsbergs kommun kan konstatera, likt Mottagandeutredningen på sidan 190f, att mottagandet varierat kraftigt mellan kommuner där ”Merparten av de kommuner som tar emot många asylsökande är mindre kommuner med lägre inkomster och svagare sysselsättningstillväxt. Kommuner med ett lågt mottagande av asylsökande är i stället större kommuner med högre inkomster och förhållandevis stark sysselsättningstillväxt. Det är också så att kommunerna med högst mottagande tenderar att vara landsbygdskommuner medan kommunerna med lägst mottagande tenderar att vara kommuner i storstadsregionerna. Ungefär samma mönster återkommer om vi ser till fördelningen av nyanlända invandrare”. Detta skapade en stor frustration och Migrationsverket ansåg uppenbart detta faktum var något de inte hade något ansvar för att ta hänsyn till. Det har även visat sig att de kommuner som haft lågt mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare totalt saknat lojalitet med mindre kommuner som har ett stort mottagande och kreativiteten från den förstnämnda kategorin kommuner har varit stor för att undvika ett ökat mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare i den egna kommunen.

4.1.3 Helhetsperspektiv saknas

På sidan 194 anges ”En annan central utmaning är att det i dag saknas egentliga incitament och former för en god dialog mellan olika aktörer och sektorer. Detta är särskilt tydligt när det gäller dialogen mellan staten och kommunsektorn, men gäller även dialogen mellan olika

statliga aktörer.” Ljusnarsbergs kommun instämmer i detta men vill hävda att staten, inte minst i egenskap av Migrationsverket, inte var särskilt intresserade av en god dialog med kommunerna, vilket skapat en irritation bland kommunerna som undergrävt Ljusnarsbergs kommuns tillit till staten. Ett nytt sammanhållande system för mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare kräver, enligt Ljusnarsbergs kommun, en seriös vilja och reella insatser från staten för att öka tilliten för den från kommunerna.

4.1.5 Ersättningsystemet är otydligt och allt för detaljerat

Ljusnarsbergs kommun delar starkt Mottagandeutredningens konstaterande att ”Nuvarande ersättningsystem är därmed såväl tids- och resurskrävande och administrativt tungrott för staten och för kommunsektorn” (sidan 195).

4.1.6 Eget boende kan leda till sociala problem

Ljusnarsbergs kommun instämmer i Mottagandeutredningens skrivning att ”Sammantaget ser vi dock i dag tecken på att nuvarande ordning med en stor andel asylsökande i eget boende bidrar till långvarig social och ekonomisk utsatthet i vissa kommuner. Dagens ordning med en hög andel asylsökande i eget boende underlättar inte heller planeringen för kommuner och landsting. Eget boende kan således ge negativa konsekvenser såväl på individ- som på systemnivå” (sidan 197).

5 Eget mottagande där hela Sveriges förmåga tas tillvara

5.1.1 Mål och världen att förhålla sig till

På sidan 200 anger Mottagandeutredningen nio mål och värden som ett nytt mottagandesystem skall ta hänsyn och förhålla sig till. Ljusnarsbergs kommun har generellt inget att invända mot dessa men det finns tveksamheter.

Ett mål som anges är ”God hushållning med statens medel.” Det intressanta är att det enbart är statens medel som anges i målet, inte kommunernas. Målet bygger sannolikt på tron att staten historiskt fullt ut finansierat kommunernas kostnader för mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare. Detta menar Ljusnarsbergs kommun inte är korrekt, ett stort antal kommunala kostnader, framför allt långsiktiga, har inte ersatts av staten. Den totala kostnaden för kommunerna med mottagandet av asylsökande och nyanlända invandrare är i dagsläget fortfarande okänt. Vidare har de senaste årens mottagande medfört ett ständigt nagelfarande och ifrågasättande från Migrationsverket av kommunens återsökningar för kostnader där avsikten förefaller varit att i största möjliga mån överföra kostnader från staten till kommunerna, vilket i ljuset av att det är mindre kommuner med lägre inkomster och sysselsättningstillväxt som tagit emot oproportionerligt många asylsökande och nyanlända invandrare ökat klyftorna mellan Sveriges kommuner och därmed minskat jämlikheten och förutsättningarna mellan kommunerna. Ur detta perspektiv anser Ljusnarsbergs kommun det avslöjande att Mottagandeutredningen inte anser att god ekonomisk hushållning inom kommunsektorn är ett mål i ett nytt mottagandesystem.

Ett annat mål anges vara flexibilitet i betydelsen att ”systemet ska ha tillräcklig kapacitet och förmåga att hantera snabba upp- och nedgångar i antal asylsökande och antal personer som beviljats uppehållstillstånd” (sidan 200). Hur detta skall kombineras med ”Rimliga planeringsförutsättningar för kommunsektorn” (sidan 200) framgår inte av Mottagandeutredningens betänkande.

5.2.3 Ett flexibelt system som kan byggas ut

Ljusnarsbergs kommun vill starkt understryka följande skrivning av Mottagandeutredningen ”För att klara situationer där antalet asylsökande kraftigt överskrider prognoserna bör systemet, med kort framförhållning, kunna kompletteras med extra resurser. Det är dock viktigt att regeringen och ansvariga myndigheter i sådana fall tar hänsyn till enskilda kommuners mottagandekapacitet och att eventuella tillfälliga boendeplatser fördelas relativt jämt mellan kommunerna” (sidan 203). Dock måste understrykas att samma hänsyn måste tas oavsett om antalet asylsökande kraftigt överskrider prognoserna eller inte.

5.2.5 Normalisering och jämnare mottagande över landet

”Mottagandeutredningen menar att mottagandet även fortsättningsvis bör bygga på principen om normalisering. Mottagandet av asylsökande är enligt vår uppfattning inte någon väsensskilt från annan välfärdsverksamhet. Viktiga resurser och nödvändig kompetens finns kommunsektorn. Ett nytt system för mottagandet bör i ökad utsträckning tillvarata dessa outnyttjade resurser och denna kompetens” (sidan 204). Ljusnarsbergs kommun är mycket förundrad över vilka outnyttjade resurser inom kommunsektorn som åsyftas. Snarare visar denna skrivning att Mottagandeutredningen saknar insikt i vilka påfrestningar mottagandet av asylsökande och nyanlända invandrare innebär för små kommuner och detta oroar Ljusnarsbergs kommun.

5.2.10 En stärkt dialog och uppföljning

Ljusnarsbergs kommun delar Mottagandeutredningens uppfattning ”att det behövs former för en strukturerad dialog mellan de aktörer och sektorer som är involverade i mottagandet” (sidan 207). Detta skall relateras vad som tidigare anförts i detta yttrande beträffande statens agerande beträffande dialogen med mottagande kommuner.

6 Ankomst – ett första samlat möte med Sverige

6.1 Ett ordnat mottagande i ankomstcenter

Ljusnarsbergs kommun ser positivt på ett system med etablering av ankomstcenter.

6.1.2 Ett obligatoriskt första möte med Sverige

Ljusnarsbergs kommun anser det vara oerhört viktigt att målet ”att Migrationsverket och andra aktörer ska ha genomfört de åtgärder som kräver personlig medverkan inom den

inledande tidsfristen om 30 dagar” (sidan 212f) uppnås. Det kan dock ifrågasättas om tidsfristen på 30 dagar är tillräckligt lång. Förvisso anges att asylsökande kan tillbringa mer än 30 dagar på ankomstboende om skäl föreligger, vilka dessa skäl är preciseras inte närmare. En förlängning av tidsfristen på 30 dagar bör starkt övervägas då sannolikheten att Migrationsverket och andra aktörer hinner göra deras åtgärder ökar samt att det ger kommunerna mer tid till att planera mottagandet efter anvisning och det därmed kan mottagandet bli bättre.

6.1.4 Migrationsverket ska anvisa en kommun inom en vecka

Ljusnarsbergs kommun är positiv till att Migrationsverket senast sju dagar efter att asylansökan mottagits skall anvisa en kommun där den asylsökande skall vänta på beslut i asylärendet. Förslaget möjliggör för kommuner att närmare planera mottagandet.

6.2.2 Stora boenden med trygg miljö vid strategiska orter

Mottagandeutredningen anger att ankomstboenden ”bör lokaliseras inom en radie av två och halv timmes körsträcka från orter med internationella flygplatser” (sidan 223). Dock skall inte ankomstcentren lokaliseras centralt i storstäder. Detta visar Mottagandeutredningens undfallenhet mot större kommuner och detta gör att Ljusnarsbergs kommun tvivlar på hur seriöst Mottagandeutredningens förslag är om en jämnare fördelning mellan landets kommuner. Förvisso anges på sidan 220 att ankomstcentrena skall lokaliseras till större kommuner men vad som avses med begreppet ”större kommuner” anges inte, avses antalet medborgare i kommunerna eller kommunernas geografiska storlek. Det begränsade geografiska avståndet till internationell flygplats är så stort som två och en halvtimmes körsträcka vilket gör att ett stort antal kommuner kan bli aktuella för etablering av ankomstboenden. Tas även hänsyn till Mottagandeutredningens argument mot etablering av ankomstcentran centralt i storstäder som är högre lokalkostnader och sämre tillgång till lämpliga lokaler antyder att dessa ankomstcentra kommer att etableras i befolkningsmässigt mindre kommuner och kommuner som har en historia av stort mottagande av asylsökande och nyanländ invandrare.

6.3.2 Samhällsinformation om vägar till boende och arbete

Angående grundläggande samhällsinformation för asylsökande anger Mottagandeutredningen att Migrationsverket skall ansvara för detta. Detta bör lösas i samverkan med bland annat kommunerna där ankomstcenter är lokaliserade. Detta möjliggör, enligt Ljusnarsbergs kommun, en statlig påtryckning på kommuner med ankomstcenter och med tanke på Migrationsverkets historiska agerande förefaller det en aning oroande.

6.5 Asylsökande barns skolgång underlättas

6.5.2 Verksamhet för en strukturerad och meningsfull vardag

Mottagandeutredningen förslår att kommunerna skall ha ansvar för barns behov av strukturerad och meningsfull vardag med pedagogiskt innehåll vid ankomstcentra (sidan 246). Ljusnarsbergs kommun finner det något besynnerligt då Mottagandeutredningen samtidigt anser att Skolverket i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting skall ta fram riktlinjer för barnverksamheten och ankomstcenter. Ansvaret borde då rimligtvis ges till staten i form av Skolverket.

6.5.3 Behov av ytterligare utredning av vissa frågor

Ljusnarsbergs kommun önskar understryka vikten av en översyn av behovet av särskilda utbildningsformer för barn som kan antas vistas kortare tider i utbildningssystemet under asylprocessen. Det är inte, ur alla perspektiv, bra att barn kortare tider deltar i ordinär skolundervisning i en kommun, inte bra för det enskilda barnet, för övriga barn i skolan eller den kommunala organiseringen eller planeringen av skolverksamheten.

6.6.1 Ankomstanvisning skapar tydlighet och flexibilitet

Ljusnarsbergs kommun motsätter sig att Migrationsverket ges rätt att om antalet ensamkommande barn överskrider Migrationsverkets prognos för en kommun med ankomstcenter, på denna kommuns önskan anvisa överskridande barn till andra kommuner inom samma län. Detta ger Migrationsverket ett orimligt inflytande på kommunens självbestämmande och Migrationsverkets historiska agerande ger stark anledning till oro för kommunerna.

6.6.3 Förändringar krävs om ensamkommande barn ska bo i ankomstcenter

Ljusnarsbergs kommun delar inte Mottagandeutredningens slutsats att ensamkommande barn inte skulle bo i ett ankomstcenter, de fördelar som Mottagandeutredningen själv anger för att ensamkommande barn skall bo i ankomstcenter överväger motsatsen enligt Ljusnarsbergs kommuns förmenande.

Ljusnarsbergs kommun delar Mottagandeutredningen uppfattning om behovet av en generell översyn av den gode mannens roll och ansvar beträffande ensamkommande barn.

7 En meningsfull och aktiv väntan

7.1.1 Ett mottagande som förstärker såväl etablerings- som återvändandeperspektivet

Ljusnarsbergs kommun anser inte att kommunerna skall ta över ansvaret för boendet för asylsökande under väntetiden för asylansökans behandling. Mottagandeutredningen berör över huvud taget inget om hur lång väntetiden för avgörande i asylärenden kan tänkas bli.

Ljusnarsbergs kommun ser en stor risk i att väntetiden kan bli lång och därmed kommunens ansvar. Ett statligt ansvar under väntetiden skulle medföra ett incitament för Migrationsverket att snabbare avgöra asylärenden. Förslaget visar även att Mottagandeutredningens syfte varit att överföra statens ansvar till kommunerna.

Mottagandeutredningens anger att undantagsvis kan asylsökande med särskilda behov placeras i annan kommun än den anvisade. Det talas om synnerliga skäl som fysiska, psykiska och sociala problem som kräver särskilda insatser (sidan 263). Denna bestämmelse skall tillämpas restriktivt och alternativ placering skall lösas genom att berörda kommuner ingått överenskommelse om placering. Detta förslag innebär en uppenbar risk för att en kommun som fått anvisning av en asylsökande med särskilda behov kommer att belastas med stora kostnader. Det är inte rimligt att medborgare i anvisad kommun i stället för staten skall belastas med denna kostnad.

Ljusnarsbergs kommun menar att anvisad kommun skall ”ta emot den asylsökande inom tre veckor från tidpunkten för beslut om anvisning” (sidan 265) är för kort. För mindre kommuner innebär det stora problem och kostnader att ha en beredskap om mottagande anpassat för den anvisade asylsökande på så kort tid. Därtill blir kommuner rättslösa då ett anvisningsbeslut inte skall kunna överklagas.

Ljusnarsbergs kommun vill påtala att mindre kommuners möjligheter till att bygga upp ett bestånd av genomgångsbostäder är i det närmaste obefintligt. En sådan byggnation skulle medföra ett mycket stort ekonomiskt risktagande för mindre kommuner i allmänhet och kommuner med vikande befolkningsunderlag i synnerhet, risken för tomma bostäder då det saknas alternativa boenden till genomgångsbostäder i de fall dessa ej behöver användas för asylsökande.

7.1.3 En jämnare och lättplacerat mottagande

Ljusnarsbergs kommun delar Mottagandeutredningens förslag att staten styr fördelningen av asylsökande mellan kommuner och att asylsökande i eget boende skall beaktas fullt ut i fördelningsmodellen. Vidare anser Ljusnarsbergs kommun det positivt att ”fler personer omfattas av statlig placeringsstrategi” (sidan 276) och förutsättningar för etablering får större betydelse. Den positiva inställningen avser även att arbetsmarknadsförutsättningar skall vara den tyngst vägande faktorn i fördelningsmodellen och matchning av enskilda asylsökande med kommuner. Huruvida en sådan fördelningsmodell är möjlig att upprätta är Ljusnarsbergs kommun mer tveksam till.

7.2 Väntan med etableringsfrämjande insatser

Ljusnarsbergs kommun konstaterar att Mottagandeutredningen vill ge kommunerna ansvar för att erbjuda asylsökande som har fyllt 18 år och inte går i gymnasiet vissa etableringsinsatser

(sidan 285), organiseringen av undervisningen i svenska för asylsökande (sidan 293) erbjuda fördjupad och lokalt anpassad information (sidan 293), introducera asylsökande i regler och förutsättningar på den svenska arbetsmarknaden (sidan 295), verksamhet för individer som väntat länge, mer än sex månader, på beslut i asylärenden i form av aktiviteter för strukturerad och meningsfull vardag (sidan 298) samt kommunal skyldighet ”att kontrollera arbetsgivare och anordnare som erbjuder verksamhet som är förlagd till en arbetsplats” (sidan 299). Detta innebär, som Mottagandeutredningen anger, att Migrationsverket ”inte ska ansvara för etableringsfrämjande verksamhet under asyltiden” (sidan 287) och trots arbetsmarknadspolitiken är ett statligt ansvar (sidan 295), skall kommunerna överta ansvar från staten.

Tydligare kan inte åskådliggöras Mottagandeutredningens syfte att överlämna statligt ansvarstagande till kommunerna, vilket Ljusnarsbergs kommun finner mycket oroväckande.

7.3 Ett värdigt och socialt hållbart eget boende

Yttrande över modell med social prövning av eget boende för asylsökande yttrar sig Ljusnarsbergs kommun över nedan med anledning av promemorian Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande.

8 Efter beslut

8.1 Sömlös övergång från asylsökande till nyanländ

8.1.1 Enhetlig och tydlig fördelning av ansvar

Mottagandeutredningen skriver ”Staten har alltså det ekonomiska ansvaret för boendet under hela asyltiden och fram till en månad efter att individen har fått uppehållstillstånd” (sidan 318). Detta skall ställas i relation till att Mottagandeutredningens förslag att kommunerna skall ta över statens ansvar för majoriteten av asylsökandens boende. Denna uppdelning av ansvar mellan stat och kommun har inte historiskt varit alldeles harmonisk varför Mottagandeutredningens alternativa upplägg (kapitel 12-15) är bättre.

8.1.2 Glappet försvinner när ledtider kortas

Ljusnarsbergs kommun är inte lika övertygad som Mottagandeutredningen att glappet kommer försvinna på grund av en av erfarenhet bristande tilltro på Migrationsverkets och Arbetsförmedlingens effektivitet och inte minst samverkan för att undvika uppkomsten av glappet.

8.2 Asylsökanden med verkställbara beslut ska bo i avresecenter

Ljusnarsbergs kommun är positiv till etableringen av avresecenter men är tveksam till möjligheten att få asylsökande vilka anvisats till en kommun och därefter får avslag på asylansökan att flytta till avresecenter.

9.2 Ett övergripande mål för mottagandet

Ljusnarsbergs kommun har inget att invända mot att övergripande mål för mottagandet av asylsökande enligt Mottagandeutredningens förslag samt att regeringen anger konkreta och uppföljningsbara mål. Det senare kan med fördel anges i regeringens regleringsbrev till berörda myndigheter.

9.6 En ny organisation av mottagandet av asylsökande och nyanlända

9.6.1 Statens ansvar inom mottagandet

Ljusnarsbergs kommun är mycket positiva till att Statskontoret skall ”ansvara för att regelbundet följa upp kommunernas faktiska kostnader för mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare” (sidan 361). Denna uppföljning bör ske med tät regelbundenhet.

9.7 Samråd mellan staten och kommunsektorn

Regelbundna samråd på regional nivå förutsätter att länsstyrelserna tar till sig kommunernas synpunkter och åsikter.

9.9 Beredskap för extraordinära händelser

Ljusnarsbergs kommun är inte lika övertygad som Mottagandeutredningen att dess huvudförslag klarar stora variationer av antalet asylsökande mellan och under år. Vid en kraftig ökning av asylsökande, likt 2015, kommer det åter igen sannolikt innebära mycket stora problem för kommunerna.

10 Statlig ersättning till kommuner och landsting

10.1 Ett enklare sätt att ersätta kommuner och landsting för deras åtaganden inom mottagandet

10.1.1 Nuvarande system är otydligt och omotiverat detaljerat

Ljusnarsbergs kommun delar Mottagandeutredningens konstaterande att nuvarande system är otydligt och omotiverat detaljerat, leder till stora administrativa kostnader samt bristande tillit mellan staten och kommunsektorn. En totalt orimlig konsekvens av nuvarande system är att kommunerna får utgöra låneinstitut till staten då ersättningarna till kommunerna utbetalas lång tid efter kostnaderna uppkommit och att ersättningsnivån som skall erhållas är osäker. Under nuvarande system har det varit oerhört otydligt vilket ansvar som åvilat staten respektive kommunerna, inte minst gäller detta finansieringen och det måste finnas en tydlighet vad gäller finansieringen av mottagandet av asylsökande och nyanlända invandrare. Därtill är de administrativa kostnaderna för både kommuner och staten orimliga ur effektiv samhällsekonomisk synvinkel. Detta talar starkt för schabloniserade ersättningar men dessa får inte innebära att staten överför kostnader på kommunerna.

10.1.2 Ersättning genom anslaget för kommunalekonomisk utjämning eller genom specialdestinerade statsbidrag?

Ljusnarsbergs kommun förordar att statsbidrag till kommunerna i huvudsak skall ges i form av generella bidrag genom anslaget för kommunalekonomisk utjämning. Då mottagandet av asylsökande och nyanlända invandrare i regel är ett tämligen långvarigt åtagande för kommunerna, förefaller Mottagandeutredningens argument att utjämningsystemet har en viss eftersläpning inte vara särskilt relevant. Därav skulle åtminstone delar av ersättningen till kommuner för mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare kunna ske via utjämningsystemet. Dock delar Ljusnarsbergs kommun Mottagandeutredningens uppfattning att ersättning till kommunerna inte **enbart** kan ske genom utjämningsystemet.

10.1.3 Vi lämnar förslag till principmodell för ersättning

Då Mottagandeutredningen inte skulle lämna förslag till statliga ersättningsnivåer blir det svårt att ha en uppfattning om den av Mottagandeutredningen föreslagna principmodellen.

10.1.4 Principer för fördelningen av kostnader mellan staten och kommunsektorn

Mottagandeutredningen skriver att ”Vi menar att staten även fortsättningsvis ska ha ansvaret för finansieringen av mottagandet av asylsökande. Ersättningsystemet ska därför ge kommunsektorn ekonomisk ersättning för de insatser som de är skyldiga att utföra. Varje enskild ersättning kommer inte att kunna ge ersättningar för varje enskild kommuns faktiska kostnad för en insats, men systemet som helhet ska över tid i genomsnitt ersätta kommunsektorns faktiska kostnader” (sidan 381).

Ljusnarsbergs kommun läser detta citat med oro, vad som sägs är att vissa kommuner inte kommer att få statlig ersättning för insatser de är ålagda att genomföra av staten och detta är oacceptabelt. Liknande känslor gäller när Mottagandeutredningen menar att staten bör ersätta kommunerna för initiala kostnader för mottagandet av nyanlända invandrare ”men inte för långsiktiga eller strukturella kostnader som följer av mottagandet av denna grupp” (sidan 383) och ”Denna princip innebär alltså inte något åtagande från statens sida att ersätta kommunsektorn för samtliga kostnader som kan relateras till nyanlända personer under en viss tid” (sidan 383).

10.1.5 Statlig ersättning till kommuner för mottagande av asylsökande

Ljusnarsbergs kommun motsätter sig Mottagandeutredningens förslag att ersättningen för extraordinära kostnader för asylsökande barn och ekonomiskt bistånd och sjukvård för så kallade bevispersoner avskaffas. Extraordinära kostnader för asylsökande barn kan bli betydande för en kommun, inte minst gäller det för mindre kommuner. Det är inte rimligt att små kommuners ekonomi skall riskeras med anledning av att de påtar sig det statliga ansvaret

för mottagande av asylsökande i form av barn med extraordinära behov. Vidare kan det inte betraktas som en kommunal angelägenhet att finansiera ekonomiskt bistånd och sjukvård för så kallade bevispersoner, det kan inte annat än anses vara en statlig angelägenhet då dessa personer inte är kommunmedlemmar i den enskilda kommunen.

Ljusnarsbergs kommun är positiva till att ersättningar till kommunerna utbetalas utan ansökningar och att utbetalningarna skall ske snabbare.

10.1.6 Statlig ersättning till kommuner för mottagande av nyanlända invandrare

Ljusnarsbergs kommun anser att det faktum att kommunerna enbart ersätts för ekonomiskt bistånd i två år är otillräckligt. Erfarenheten visar att det tar längre tid än två år för nyanlända invandrare att uppnå en egenförsörjning vilket medför en påfrestning på kommunerna i form av utbetalning av försörjningsstöd. Ersätts inte kommunerna av staten för dessa kostnader innebär det en överföring av kostnader från staten till kommunerna samt att kommuner med stort mottagande av nyanlända invandrare missgynnas i förhållande till kommuner med lågt mottagande av nyanlända invandrare. Detta blir även mer påtagligt när Mottagandeutredningen konstaterar att ”De stora offentligfinansiella kostnaderna med anledning av flyktinginvandringen uppstår alltså efter asyltiden” (sidan 420). Extra stor påfrestning blir detta för små kommuner.

Vad gäller schablonersättning för initiala kostnader för mottagande av nyanlända invandrare finner Ljusnarsbergs kommun det besynnerligt att ersättningsnivån skall sättas ”så att statens utgifter för ersättningar för nyanlända blir oförändrad” (sidan 400). Således anser inte Mottagandeutredningen att kommunerna skall få ersättning för faktiska kostnader i de fall de skulle överstiga statens nuvarande utgifter.

10.1.9 Kommunsektorns kostnader för mottagandet behöver följas upp regelbundet och systematiskt

Ljusnarsbergs kommuner välkomnar att Statskontoret får i uppdrag att regelbundet följa upp kommunernas faktiska kostnader för mottagandet.

10.2 Ekonomiska incitament för hög måluppfyllelse

Ljusnarsbergs kommun kan se fördelen med kännbara ekonomiska konsekvenser för kommuner som inte sköter sitt åtagande men det förutsätter att målen är realistiska med hänsyn till kommunens olika förmåga till flexibilitet utifrån kommunernas storlek.

11 Konsekvensbeskrivningar

11.3 Konsekvenser för de offentliga finanserna

11.3.3 Förslag till finansiering

Mottagandeutredningen gör följande antagande: ”Förslaget innebär visserligen minskade intäkter för kommunsektorn, men eftersom utredningens förslag väntas bidra till ett jämnare mottagande och förbättrade planeringsförutsättningar uppnås betydande fördelar för kommunsektorn. Det är därför rimligt att kommunsektorn är med och bidrar till finansieringen av förslagen” (sidan 440).

Ljusnarsbergs kommun menar att Mottagandeutredningen här ägnar sig åt det klassiska knepet att hänvisa till dynamiska effekter. Rena spekulationer som åskådliggörs av att Mottagandeutredningens förslag ”väntas” ge jämnare mottagande och betydande fördelar för kommunsektorn, utfallet av förslagen är obekanta och därför har Ljusnarsbergs kommun svårt att se att kommunsektorn skall bidra till finansieringen av förslagen.

11.3.4 Konsekvenser för kommuners och landstings finanser

Mottagandeutredningen anger att konsekvensen för kommunerna innebär begränsningar av ersättningar för kommunerna medan statens kostnadsansvar för nyanlända invandrare minskar (sidan 441f). Detta menar Ljusnarsbergs kommun sammanfattar syftet med Mottagandeutredningens förslag, nämligen kostnadsöverföring från staten till kommunsektorn vilket inte är förenligt med finansieringsprincipen mellan staten och kommunerna. Mottagandeutredningen har konstaterat att mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare är ytterst ett statligt ansvar varför det inte är rimligt att kommunsektorn skall medfinansiera mottagandet.

12 Utredningens alternativa upplägg

Ljusnarsbergs kommun förordar Mottagandeutredningens alternativa upplägg före huvudförslaget. I det alternativa förslaget överförs inte ansvar och kostnader från staten till kommunsektorn. Det är rimligt då kommunsektorn inte på något vis kan påverka hur stort mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare som Sverige skall ha.

Promemorian Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande

Ljusnarsbergs kommun är positiv till att social prövning av eget boende som asylsökande ordnar inom kommunen skall kunna ske. Det komplement som Justitiedepartementet i form av promemoria utarbetat bör enligt Ljusnarsbergs kommun inte ersätta Mottagandeutredningens huvudförslag. Detta då det för små kommuner är i princip omöjligt att utpeka specifika kommundelar/bostadsområden som skulle vara föremål för social prövning, i små kommuner påverkas hela kommunen socialt av ett stort mottagande av

asylsökande. Till skillnad från stora kommuner finns inte i små kommuner kommundelar/bostadsområden som specifikt socioekonomiskt utsatta områden.

Det faktum att enbart kommuner som får ansöka om statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden skall omfattas av möjligheten att undanta möjligheten till eget boende under asyltiden, begränsar möjligheten till social prövning för kommuner. Det innebär ett statiskt antal kommuner kan nyttja denna sociala prövning. Den årliga anmälan av bostadsområden med begränsningen av rätten till dagersättningen vid eget boende medför visserligen en flexibilitet men medför samtidigt en risk för en ryckighet om bostadsområden ändrar karaktär mellan åren vad gäller att vara socioekonomiskt utsatta område eller inte. Därtill kan systemet medföra att det skapas nya bostadsområden med socioekonomiska utmaningar genom att egenbosättningen flyttar från ett utpekade bostadsområde med socioekonomisk utsatthet till ett bostadsområde i samma kommun som inte betraktas vara socioekonomiskt utsatt.